VOERENS BLAEDSJE

België – Belgique
PB 3790
12/3795

Nr. 74 — april, mei, juni 2022

Heem en Natuur Voeren

Parkeren als grondrecht

Aan een van de rijkswegen in onze streek staat een woonhuis, strak aan de weg en met tuin, waarvan de eigenaar een truck met oplegger bezit. Het lijkt een 'eigen rijder' te zijn, die dus elke dag met zijn vrachtwagen vanaf thuis vertrekt en aankomt. Het huis heeft een hek tussen twee gemetselde palen. Ik heb nog gezien dat hij die pilaren metselde en ik dacht toen 'ik zou ze wat verder uit elkaar metselen' of 'is het wel handig als je elke dag tussen die pilaren door moet manoeuvreren'. Maar hij wilde kennelijk zijn perceel netjes afsluiten en dat doe je met een hek tussen pilaren. De chauffeur parkeert zijn truck met oplegger elke dag op zijn eigen grondstukje! Vanaf de weg kan je zien dat de naar binnen gereden vrachtwagencombinatie strak langs het huis staat en dat er niet veel ruimte overschiet. Ik vond het voorbeeldig gedrag: kennelijk vindt hij dat je je eigen auto, ook al is het een vrachtwagen, op je eigen terrein parkeert en niet zo maar ergens neerzet. Ik kijk er sinds ik het voor het eerst zag met bewondering naar. De man neemt zijn vrachtwagen mee naar binnen!

Gewoon je auto ergens parkeren, voor je huis of voor een mooi dorpsgezicht – en vaak ook nog gevaarlijk wanneer er geparkeerd wordt langs een doorgaande weg: het was en is niet uitzonderlijk. Ik heb me wel eens 'in de discussie' gemengd, wat me niet in dank werd afgenomen, en dan verbaasde het mij hoe vanzelfsprekend 'parkeren' eigenlijk gevonden werd. In die tijd viel me al op dat wanneer iemand een auto kocht je niet hoefde te beschikken over een parkeerplaats. En dat een verkoper van

een auto je niet vraagt 'weet u waar u hem gaat neerzetten?' Als je er even over nadenkt is dat eigenlijk vreemd en ook dat de uitkomst meestal is dat de publieke ruimte de gelegenheid tot parkeren moet bieden.

Gelukkig zijn we nu een heel stuk verder, zeker sinds de aanleg van industrieterreinen en het ordenen van het parkeren van de privé auto, in principe op je eigen grondstuk.

Interessant is dat er nu in de stedelijke gebieden een ontwikkeling is naar het 'verminderen' van parkeerplaatsen in de straten om zo het autobezit te ontmoedigen en het parkeren op of in parkeerplaatsen te bemoedigen. In de discussie die naar aanleiding daarvan natuurlijk ontstaat, werd onlangs 'de parkeerplaats' als een burgerlijk grondrecht gezien, tenminste door degenen die voor behoud van het aantal plaatsen zijn. Tegenwoordig kijken we niet op een grondrechtje meer of minder!

Ferdinand Mertens

Staat er een rood kruisje naast je naam hierboven?
Kijk dan op de laatste pagina!

606 Parkeren als grondrecht
607 Zeldzame Grauwe Klauwier overleeft in Voeren
608 Beheer van de everzwijnenpopulatie in Voeren
609 Zo probeer je een boom te redden
610 Bijen en zwammen
611 De stamboom van een Teuvense familie: Houb[b]en Gezeumers
612 Een biomassacentrale in Lixhe: ook impact in Voeren
Everzwijnen in 1760
613 In memoriam Ely Naelaerts
Voerense spreekwoorden en gezegden
Lidgeld al betaald?

Voor € 15,- ben je een jaar lang lid!

Het Voerens Blaedsje is het kwartaalbericht van **Heem en Natuur Voeren**.

Secretariaat: Ingrid Briers, De Plank 85, 3790 Sint-Martens-Voeren
secr@heemennatuurvoeren.be

https://heemennatuurvoeren.be
IBAN: BE10 7353 5203 4004 BIC: KREDBEBB

Samenstelling en eindredactie: Rik Palmans, Sint-Pieterstraat 7, 3792 Sint-Pieters-Voeren, rik@heemennatuurvoeren.be

Aan dit Blaedsje werkten mee: Liselotte Bollen, Ingrid Briers, Joep Buysen, Chris en Gudrun Coeckelbergh-Poelmans, Julien Geelen, Ferdinand Mertens, Rik Palmans, Rita Plattau, Jos Tuerlinckx, Elza Vandenabeele.

Afgiftekantoor 3790 Voeren, Erkenningsnummer P 303632
Verantwoordelijke uitgever: Rita Plattau, Ketten 13, 3798 's-Gravenvoeren

Zeldzame Grauwe Klauwier overleeft in Voeren

Zomervogel

Nog even wachten en de Grauwe Klauwier komt terug van zijn winterverblijf in Afrika. Want deze prachtige klauwierensoort is elk jaar slechts vier tot vijf maanden bij ons. Begin mei komen de klauwieren aan in hun broedgebieden bij ons en wordt snel met broeden gestart. De opgroeiende jongen worden gevoederd tot eind juli. Als de jongen uitgevlogen zijn zwerven ze nog wat rond in de nabijheid van de nestplaats om eind augustus-begin september terug te vertrekken.

Uitgestorven in Vlaanderen… en teruggekeerd in Limburg en Voeren

In de jaren ’70 waren en zo’n 350 paar Grauwe Klauwieren in Vlaanderen (waarvan 150 in Limburg) maar door pesticiden verdwenen vele insecten en dus ook de klauwieren. In 1999 verdween het laatste koppeltje Grauwe Klauwier uit Limburg: de soort was officieel uitgestorven in Vlaanderen …(RIP) Ondertussen … kon vanuit onze Voerstreek deze zangvogel zich herstellen om vanaf het begin van de 21ste eeuw weer langzaam terrein in te nemen. In de periode 2013-2018 werd het bestand in Limburg geschat op 15-60 paar (met grote schommelingen).

Beheersmaatregelen in Altenbroek en Voeren hebben effect ! De beheersmaatregelen in het natuurreservaat Altenbroek (en het aansluitende Noordal) hebben een gunstige invloed op een heel ecosysteem. Zeldzame planten, bloemen, insecten, amfibieën en reptielen krijgen hierdoor kansen. Ook de positieve effecten op broedvogels zoals Grauwe Klauwier zijn duidelijk.

Het gevarieerde Voerense landschap biedt factoren die hun effect niet missen:

(1) De weiden, bloemrijke graslanden en perceelsranden geven **voldoende insecten als voedsel**. Bij de Grauwe Klauwier zijn dit vooral grotere insecten als sprinkhanen en kevers. Een afwisseling van open, korte gras/weilanden én hogere vegetatie met veel bloemen en kruiden geeft voedsel bij alle weersomstandigheden. Op warme zomerdagen jaagt de Grauwe Klauwier vooral op insecten, bij regenweer moet hij overschakelen op regenwormen en muizen, of op een voedselvoorraad van insecten die hij heeft ‘opgeprikt’ op dorens van struiken.

(2) Het Voerense mozaïeklandschap met **veel lijnvormige struiken met meidoorn, sleedoorn, braam en struwelen** biedt dan weer **nestelgelegenheid**. Gezien genesteld wordt op ca 1,5 meter, is de hoogte van deze hagen belangrijk. Anderzijds leveren deze houtwallen ook goede, hogere uitkijkposten (om te jagen).

Ook op onverharde paden wordt gejaagd, want prooien zijn zichtbaarder en het grondoppervlak warmt er sneller op, wat insecten aantrekt. Verharding van wandel- en fietswegen is dan ook niet gunstig voor deze klauwier.

(3) De **noodzakelijke rust** in een aantal ‘ontoegankelijke’ percelen is essentieel om succesvol jongen te kunnen grootbrengen, zeker voor Grauwe Klauwier (ook voor bijvoorbeeld Oehoe en Rode Wouw). Zie je een Grauwe Klauwier? Geniet er even van: bekijk van op afstand en laat ze hun ding doen, want zeker in de vroege broedfase is verstoring snel gebeurd.

Altenbroek en Voeren als kerngebied?

In Altenbroek kon dankzij goede beheersmaatregelen de soort zich herstellen. In 2021 konden in Altenbroek en directe omgeving zes paartjes worden vastgesteld. Voor Voeren in totaal ligt het aantal territoria van Grauwe Klauwier allicht ergens tussen de 15-20, dit zal duidelijk worden in 2022 (*). Uiteraard is deze populatie er slechts gekomen door veel inspanningen van iedereen op het terrein. We willen dan ook dank zeggen aan de natuurbeheerders van Natuurpunt (B) / Natuurmonumenten (Noordal NL), ANB en alle andere terreingebruikers zoals land- en tuinbouwers, Landgoed Altenbroek – en alle Voerenaars uiteraard 😊.

Benieuwd of de Grauwe Klauwier al terug is uit zijn winterverblijf? Zelf een natuur/vogelwaarneming gedaan? Wil je ze delen? Dit kan specifiek voor Voeren op: https://zuidoostlimburg.waarnemingen.be/gebied/view/23474

Chris Coeckelbergh en Gudrun Poelmans (tekst en foto’s)

(*) Voor de *Vogelatlas Vlaanderen 2020-2023* wordt het zuidelijk deel van Voeren in 2022 geteld op broedvogels. In 2020-2021 telden wij al ruim 500 uur. Elke aanvullende waarneming is welkom.

Links: man grauwe klauwier met sprinkhaan: de zwarte oogstreep lijkt op een ‘bandietenmasker’ en geeft hem de *look* van Zorro. Het vrouwtje Grauwe Klauwier (rechts) heeft een camouflagepakje, ideaal voor het broeden. Let op de krachtige snavel met haakvormige punt.

In natuurreservaat Altenbroek vindt de Grauwe Klauwier zijn ideale habitat: een kleinschalig landschap met rijen of groepen struiken, afgewisseld met open terrein. Ook de das voelt zich hier thuis.

Beheer van de everzwijnenpopulatie in Voeren

De Voerense landbouwers vinden dat het aantal everzwijnen vooral in het oosten van onze streek te hoog is en dat de dieren daardoor veel schade aan landbouwgewassen veroorzaken. Natuurpunt heeft zich in het 'faunabeheeroverleg', een forum waarbij alle belanghebbenden met elkaar bekijken wat er gedaan kan worden, geëngageerd om mee te werken aan het reduceren van de populatie.

In dat kader kregen we de vraag van de gemeente om een **vangkooi** in het reservaat te plaatsen. We stuurden onderstaande tekst als antwoord op deze vraag:

Na een intern overleg kwamen we tot de conclusie dat we voluit bereid zijn mee te werken aan de doelstelling om schade veroorzaakt door everzwijnen te beperken maar dat de voorliggende vraag naar plaatsing van een vangkooi in Altenbroek niet aan de juridische en inhoudelijke voorwaarden voldoet om daarop te kunnen ingaan.

Zo'n kooi wordt geplaatst als instrument om aan bestrijding te doen. Bestrijding kan wettelijk enkel op de percelen met schade en na het nemen van preventieve maatregelen. Aan deze voorwaarden is niet voldaan indien de kooi op onze eigendommen zou worden geplaatst.

De vraag kwam nogal *ad hoc* en zonder voorafgaande studie naar effectieve schade, populatiegrootte, *best practices* elders en waarom voor deze methode kiezen in dit specifieke geval. Het plaatsen van een dergelijke grote installatie heeft een zware impact op het terrein: ze moet met de wagen bereikbaar zijn, er is dagelijkse controle nodig (camera's en terreinbezoeken, bijvoorbeeld voor het plaatsen van lokvoer), etc. Dat zorgt voor verstoring in een natuurgebied dat uit winterslaap ontwaakt en waar jaarrond talrijke toeristen rondlopen. Ook lijkt het ons logisch dat we graag de regie houden over wat er gebeurt in het natuurreservaat en dus is het noodzakelijk dat er strikte opvolging is (ook door ons als terreineigenaar), die we op dit moment jammer genoeg niet kunnen bieden met het huidige vrijwilligersteam.

Bovendien zijn de ervaringen met een dergelijke grote vangkooi in Vlaanderen tot op heden zeer beperkt, en lijkt het ons wijs om eerst de resultaten te bestuderen van andere natuurgebieden waar met dergelijke vangkooien reeds geëxperimenteerd werd (wanneer wenselijk, hoe inzetten, voor- en nadelen t.o.v. kleinere vangkooien, drukjacht of andere instrumenten, hoe communiceren, wat is het effect van langdurige dagelijkse verstoring, welke input door vrijwilligers, wie volgt op nadien met welke indicatoren, jaarlijks instrument of niet, e.d.).

Indien het Agentschap voor Natuur en Bos of het faunabeheerzone-overleg het nodig acht dat er een **gebiedsdekkende drukjacht** georganiseerd wordt op Voerens grondgebied, is Natuurpunt wel bereid om mee te werken op de eigen terreinen. Hier is, in tegenstelling tot het werken met vangkooien, wel ervaring in opgebouwd. Participeren kan door op voorhand de dieren te verjagen uit ons gebied, dan wel om op eigen terrein éénmalig drukjacht toe te staan. De bedoeling van deze actie is dan: voorkomen dat het reservaat een refugium vormt voor de dieren die elders voor schade zorgen.

Foto Raymond De Smet / Natuurpunt

Om het doden van dieren op onze terreinen te laten sporen met de doelstellingen van Natuurpunt, een natuurbehoudsvereniging, en dus te kunnen verantwoorden naar onszelf, de natuur, onze leden, de hogere overheid en omwonenden, lijkt het ons noodzakelijk dat de gemeente van haar kant gestandaardiseerd informatie verzamelt en openbaar maakt over de hoeveelheid geregistreerde schade in de omgeving van het reservaat.

Liselotte Bollen, conservator

Zo probeer je een boom te redden

Het park bij het kasteel van Altenbroek is op het einde van de 19de eeuw aangelegd in wat een 'Engelse landschapsstijl' wordt genoemd. Typisch daaraan zijn landschapselementen die zorgen voor een verbinding tussen het park en het omringende landschap, zoals grote, opvallende bomen die verspreid staan in de landerijen die rond het park liggen. De platanen en lindes die we in Altenbroek vinden zijn op die manier wachtposten die nu nog aangeven dat de eigendommen van de kasteelheer zich vroeger over het grootste deel van de vallei van het Langwater (de Noor) uitstrekten.

Zo'n linde stond langs de Molenweg, het pad dat de boeren uit Noorbeek eertijds gebruikten om hun graan in 's-Gravenvoeren te laten malen. In de loop der jaren hadden maretakken zich overal in zijn kruin genesteld. Daardoor was hij vooral in de winter een opvallend landschapselement geworden. Maar helaas maakte dat hem ook kwetsbaar voor de stormen die eind februari 2022 over het land raasden. Dat een dassenfamilie tussen zijn wortels haar burcht had uitgegraven, kwam de stabiliteit ook niet ten goede. Storm Eunice rukte hem uit de grond...

Nu is een linde een boom met een sterk vermogen om zich te 'herpakken'. Daarom proberen we de omgevallen boom een tweede leven te schenken. De ploeg van Natuurpunt heeft de kruin en een deel van de stam afgezaagd en de wortelstronk weer in de grond geduwd. Onderaan zijn er nog jonge scheuten. Het is dus goed mogelijk dat hij opnieuw zal uitschieten. Misschien loopt hij bovenaan uit en wordt hij een knotboom. Afwachten!

Een linde in mijn eigen voortuin is een voorbeeld van het regeneratievermogen van deze boomsoort. Tot eind van de jaren '70 van de vorige eeuw stond hij naast de Sint-Annakapel in Sint-Pieters-Voeren. Daar had hij al het een en ander meegemaakt. Ik hoorde van oudere mensen het verhaal dat 'zigeuners' ooit – in de jaren '20 of '30 – de boom een miraculeuze kracht toeschreven. De plek was daardoor een vaste pleisterplek geworden voor deze rondtrekkende mensen. Om van hen verlost te zijn had het toenmalige gemeentebestuur er niets beter op gevonden dan de boom te laten omhakken. Toen ik hem leerde kennen was hij opnieuw een flink opgeschoten exemplaar. Maar hij stond in de weg voor een aannemer die naast de kapel bezig was met de bouw van een huis. Die hakte hem opnieuw om en trok met een bulldozer de wortelstronk uit de grond. Ik heb die dan tot bij mij thuis gesleept en weer ingegraven. Op dit ogenblik is het opnieuw een flinke boom.

Langs de Molenweg staan naast de linde ook nog enkele oude notenbomen. Eentje ervan werd overigens ook een slachtoffer van de recente stormen. Nog merkwaardiger is een exemplaar van de **tulpenboom** (*Liriodendron tulipifera*). Als restant van het oude kasteelpark moeten we deze 'exoot' – hij is oorspronkelijk afkomstig uit Noord-Amerika – toch koesteren.

Rik Palmans

Hierboven: zo zag de linde er vorig jaar nog uit. Hieronder: zonder zijn machtige kruin vol maretakken, maar hopelijk sterk genoeg om opnieuw uit te groeien.

Bijen en zwammen

Het gebeurde op een zonnige nazomerdag in Tsjechië. Een groepje toeristen stond vol bewondering te kijken naar de rijkelijk gevulde dozen en kisten, vol smakelijke bospaddenstoelen in allerlei vormen en kleuren. Uitgestald op tafeltjes naast de weg, worden ze door de plaatselijke bevolking te koop aangeboden, net als bij ons de aardbeien en kersen in het plukseizoen.

Één van de toeristen, een zogezegde 'kenner' van eetbare paddenstoelen, stelde voor om in de namiddag zelf op stap te gaan in de naburige beboste heuvels, op zoek naar een lekker en gratis avondmaal. Zo gezegd, zo gedaan. Gewapend met stevige stokken om de lekkere kleinoden onder het struikgewas te kunnen ontdekken, werd het een plezante bedoening op de zonovergoten heuvelflanken. Maar schone liedjes duren niet lang. Één van de wandelstokken werd per ongeluk in de opening van een nest wilde bijen geduwd, met als gevolg dat deze beestjes in een Franse – sorry, Tsjechische – *colère* schoten. De ganse horde geplaagde bijen trok onmiddellijk ten aanval. Hals over kop holden onze plukkers de heuvel af, richting meertje aan de rand van het bos. Maar het kwaad was al geschied. Gevolg: opgezwollen oren, vingers, nek… Gelukkig was niemand in de groep allergisch voor bijen- of wespensteken, want sommige personen zijn hier extra gevoelig voor, met alle gevolgen van dien. Hadden ze de Tsjechische bevolking wat centjes gegund door een portie zwammen te kopen in plaats van gierig te zijn en zelf te gaan plukken, dan was dit 'wreed accident' nooit gebeurd.

De paddenstoelen in de kistjes naast de weg waren hoofdzakelijk boleten, en geen honingzwammen. **Honingzwammen** groeien soms massaal op dode bomen en stronken in het bos, en durven ook wel nog levende maar verzwakte of gekwetste bomen aanvallen.

Honingzwam

Foto: Chipps Tree Care

Deze zwammen zijn dan ook gevreesd door elke bosbouwer, daar zij grote schade kunnen aanrichten in bosbestanden. Maar met honing hebben ze verder maar weinig of geen binding.

Het is zeker niet omdat er wilde bijen in het bos huizen, dat men deze zwammen honingzwammen zou noemen. Neen, het is enkel maar de geelbruine honingkleur van de hoed die de naam van de zwam bepaald heeft. Culinaire waarde heeft de zwam ons ook niet veel te bieden, en in rauwe toestand is hij zelfs licht giftig.

Een veel grotere, keiharde houtzwam, namelijk de echte **tonderzwam**, kan men beter in relatie brengen met onze vrienden, de bijen. We weten dat Ötzi, de gletsjermummie, stukjes tonderzwam bij zich droeg, en dit om steeds over een vuurtje te kunnen beschikken.

Tonderzwam

Foto: Wikipedia

Het inhoudelijke van de zwam, het *trama*, heeft de eigenschap om in droge toestand makkelijk te kunnen ontbranden, en heel lang na te smeulen. Onze vroegere imkers wisten van deze eigenschap dankbaar gebruik te maken. Stukjes smeulende tonderzwam werden in de imkerspijp gestopt, zodat de rook in de bijenkorven geblazen kon worden. Het bijenvolkje werd hierdoor bedwelmd, zodat de imker rustig zijn werk kon doen in de korf.

De relatie tussen bij en bloem is nogal voor de hand liggend, maar je ziet dus dat ook bij en zwam gerelateerd kunnen worden:

- Ons Tsjechisch verhaaltje toont de bij als beschermer en bewaker van de paddenstoel tegen al te plukgrage handen.
- Honing fungeert als naamgever bij de alom gevreesde honingzwam.
- De tonderzwam bewijst dan weer zijn nut als bedwelmend middel tijdens het werk van de imker bij de honingoogst, en andere werkzaamheden in de korven en de kasten.

Nu nog een heerlijk gerecht samenstellen op basis van honing en paddenstoelen, en de cirkel is rond. Beide nogal uitgesproken smaken zijn echter moeilijk combineerbaar, maar in de moderne keuken weet je maar nooit. Wie speelt er eens voor Piet of Jeroen?

Jos Tuerlinckx

De stamboom van een Teuvense familie: Houb[b]en

In december 2021 kreeg ik van Hedwig Houben uit Wommelgem de vraag of er nog informatie was terug te vinden over een voorvader van haar, die uit Teuven afkomstig was: Guillaume Joseph Hubert Houben. Ik reconstrueerde de afstammingslijn die van bij een verre voorouder in 1631 leidt tot bij de in 1850 naar Antwerpen uitgeweken Guillaume Houb[b]en.

In het parochieregister van Teuven (waar Remersdaal toentertijd op kerkelijk gebied onder ressorteerde) is de oudste vermelding van de familienaam Houbben die ik vond die van **Melchior** Houbben (?-1679), meer bepaald in de registratie van de doop van diens dochter Margareta, die in 1631 werd geboren. Hij was gehuwd met Joanna Nicolai uit Remersdaal. Zijn schoonvader was schepen in Aubel; zelf bekleedde hij die functie in Remersdaal en in Hombourg. (Bron: Geneanetpagina's van Jean-Evrard Cabay.) In het *gichtboek* van Remersdaal vond ik 17 transacties waarin zijn naam wordt vermeld. Hij moet dus een welgestelde en belangrijke persoon zijn geweest. Bij zijn eerste vrouw had hij zes kinderen; bij zijn tweede drie. Een derde huwelijk deed de schare kinderen niet meer verder aangroeien.

Ook zijn zoon **Michael** (1641-1710) was schepen, meer bepaald in Teuven, en eveneens vader van negen kinderen. De stamboom gaat verder via **Willem** (1675-?), **Hendrik** (1715-?) en **Willem** (1740-?). Die laatste was pachter op een hoeve in Waert (Weert), een gehucht van Meerssen.

Wellicht omdat hij er nog familie had, kwam zijn zoon **Christiaan** (of **Chrétien**, de naam die we in latere documenten vinden, 1789-1868) opnieuw in Teuven terecht. Hij trouwde er in 1826 met Anna Joseph Meijers, de dochter van de molenaar van Sinnich. In 1857 ontving hij de *Médaille de Saint-Hélène*, een Franse onderscheiding die in 1857 werd uitgereikt aan alle toen nog levende veteranen die in het leger van Napoleon hadden gediend. In Teuven begon hij als landbouwer, maar later werd hij de tonnenmaker van het dorp. En ook hij kreeg negen kinderen.

Zijn zoon **Guillaume** (1830-1913) – vanaf de Franse tijd noteerden de ambtenaren van de Burgerlijke Stand in de Voerense gemeenten alleen nog maar Franse voornamen in de bevolkingsregisters – werd in 1850 bij loting opgeroepen als dienstplichtige voor het Belgisch leger en ingedeeld bij het 4de regiment artillerie. Wellicht was dat in Antwerpen gelegerd en zo kwam hij daar terecht. Zijn militiedocument vermeldt dat hij in 1862 uit het leger werd ontslagen; klaarblijkelijk heeft hij dus na zijn legerdienst 'bijgetekend'. Hij trouwde dat zelfde jaar met een meisje uit Antwerpen, Anne Catherine Vermeiren, en vestigde zich daar als winkelier. De familienaam werd sindsdien als Houben (met één b) geschreven.

Wie het hele verhaal wil lezen, geïllustreerd met kopieën van de documenten uit die tijd, kan het als pdf-document downloaden op de website van Heem en Natuur Voeren: https://heemennatuurvoeren.be (onder *Archief*).

Rik Palmans

Op het kerkhof van Teuven zijn nog enkele grafstenen te vinden met de familienaam *Houbben*.

Gezeumers

Antropoceen

Geologen noemen de tijd sinds er mensen op aarde leven het *Antropoceen*. Volgend op het Pleistoceen en het Holoceen. Dit omdat de mens gezien wordt als de bepalende factor voor de huidige geologie. François Gemenne, prof aan de Sorbonne en aan de ULiège, heeft een *Atlas van het Antropoceen* uitgegeven. Béatrice Delvaux wijdt er in De Standaard van 30 oktober 2021 aandacht aan. In haar artikel heeft ze het ook over de klimaatstrijd die zal ontstaan wanneer we maatregelen moeten nemen tegen de opwarming van de aarde.: 'Er zullen manieren moeten gevonden worden om de bevolking te overtuigen en haar medewerking te kunnen verkrijgen.' (De Standaard, 30.10.2021)

Schiet niet op de populier!

Tegen 2024 komen er in Vlaanderen 4.000 ha bos bij, meestal op zwaar bemeste landbouwgrond. Daarom worden dat vaak populierenbossen. De soortenarmoede in die bossen is te wijten aan de bemeste grond waarop ze groeien en niet aan de populieren. Deze pioniers laten dan in hun schaduw andere soorten groeien. Wanneer de populieren na zo'n dertig jaar kaprijp zijn is er aan hun voet een soortenrijk bos ontstaan. (De Standaard, 26.05.2021)

Koeien in de wei!

Er is een sterke trend om koeien op stal te houden en ze daar te voederen. Voor het milieu lopen ze beter in de wei. Als mest uitgereden wordt is dat urine en vaste mest samen. Als de koeien buiten lopen komen de mest en de urine apart in de bodem en wordt er minder ammoniak gevormd. (De Standaard, 22.10.2021)

Elza Vandenabeele

Een biomassacentrale in Lixhe: ook impact voor Voeren!

Eigenlijk voelde ik me niet geroepen om dit stukje te schrijven. Maar vermits er niemand anders toe bereid was en dit onderwerp echt wel aan bod moest komen... dus toch maar. Ik besef dat aan elk verhaal verschillende aspecten zitten en in dit geval vraag ik me af of ik álle aspecten wel voldoende ken.

Een korte samenvatting van de feiten: Bee Green Wallonia (met maatschappelijke zetel in Mechelen!) wil bij CBR, de cementfabriek in Lixhe, een biomassacentrale bouwen. Het project stootte op bijzonder veel weerstand, van milieugroeperingen en overheden in zowel Wallonië, Vlaanderen als Nederlands Zuid-Limburg.

Het is een complex dossier en ik voel me nog altijd niet voldoende beslagen om stelling te nemen in de discussie. Op het internet vond ik een brochure, *CBR Lixhe – Sécurité et environnement* – uit 2017. Daarin onderschrijft het bedrijf diverse engagementen, *Sustainability Commitments 2030*, om de hele bedrijfsvoering te 'vergroenen'. Het gebruik van biomassa wordt erin naar voor geschoven als een middel om de ecologische voetafdruk te verkleinen.

Concreet zou het nieuwe project betekenen dat per jaar 170.000 ton hout wordt verbrand om elektriciteit en warmte te produceren voor de cementproductie. De tegenstanders stellen vragen bij de herkomst van dat hout – ook afval- en uit het buitenland aangevoerd hout? – en wijzen op de negatieve gevolgen voor de luchtkwaliteit in de omgeving. Dat de Europese Unie biomassa een groen etiket heeft opgeplakt, is vooral het resultaat van veel lobbywerk: er zijn meer belangen mee gemoeid dan alleen maar ecologische. In het ellebogenwerk om Europese subsidies in een bepaalde richting te laten vloeien zijn alle argumenten goed.

De oorlog in Oekraïne maakt bovendien duidelijk dat zo'n conflict snel tot een wijziging van de standpunten kan leiden. Zekerheid in de energievoorziening komt ineens veel hoger op de agenda te staan. De ambtenaren en politici die de afweging moeten maken bij het toekennen van de vergunningen – niet alleen voor deze biomassacentrale maar bijvoorbeeld ook voor de windturbines bij Warsage en tussen Visé en Moelingen – zullen dat zeker laten meespelen.

Het Belang van Limburg maakte een behoorlijk lange lijst op van de lokale overheden die hun ongerustheid uitten over het project in Lixhe en er bezwaar tegen indienden. Of die bezwaren de centrale echt zullen kunnen tegenhouden, zal de (nabije) toekomst uitwijzen. En als iemand die zich wel goed in dit dossier heeft verdiept er een uitgebreider artikel over wil schrijven: we horen het graag van je!

Rik Palmans

Everzwijnen in 1760

In de loop van de 20ste eeuw zijn everzwijnen uit de Voerense bossen verdwenen. Maar slechts tijdelijk, want nu zie je weer overal hun woelsporen. Ook in vroegere eeuwen waren ze een bron van ergernis voor de landbouwers. Dat toont een verordening aan die Wirick Leopold van Steinen, de landscommandeur van de Duitse Orde en dus de baas in Sint-Pieters-Voeren, op 22 juni 1760 ''s sondaghs naer de Hooghmisse' uitvaardigde. Een kopie ervan staat in een oud *gichtboek* van Sint-Pieter.

Van Steinen herinnerde er de inwoners aan dat er al in 1659 'ordonnantiën ende statuten van politie' gepubliceerd waren om een en ander te regelen. Maar toch waren er 'ondersaeten' (onderdanen) die zich 'verstouten onse jaght te violeren, onder pretexte van off te keeren off te verjagen de wildver‹ckens sich in onze boschen van tijdt tot tijdt ophoudende'.

Het enige wat de boeren mochten doen om de zwijnen van hun gronden te houden, waren 'betaemelijcke middelen van waacken, van vuur op 't veld aan te stecken, van daerop te roepen, ofte alarme ofte gerught te macken met klapperen, trommelen, ende diergelijkcke instrumenten bequam 't wild uijt het veld ende van de landerijen aff te houden'. Maar ze mochten niet overdrijven: 'sonder hetselve buijten het district van de jaght te verdrijven'. Ze mochten de dieren dus niet tot buiten Sint-Pieters-Voeren wegjagen. De hoge heren wilden immers wel nog altijd de mogelijkheid hebben om een jachtpartij te organiseren.

Aan gewone stervelingen was het verboden 'te jaghen, te vangen, te schieten, eenige haesen, conijnen, veldhoenders, oft andere wildens, oft gevogelde, 't sij oock met sacken, stricken, bussen, boghen, oft met eenig andere onbehoorelijcke instrumenten'. Dus 'ordonneren wij bij dese dat niemants, het sij van onse ondersaeten oft yemand ander sonder speciale permissie hem sal onderstaen te jaghen op de wilde verckens oft andere wilden, veel minder daerop te schieten, derselve te dooden, te vangen, oft uijt onze jaght te verjaegen'. Op stroperij of 'lourjacht' stonden bijzonder hoge straffen: een 'amende (boete) van ses goldguldens'.

Er stonden overigens ook boetes op 'houtstroperij', het illegaal sprokkelen van hout in de bossen; je kon er zelfs voor in de gevangenis belanden. De *rolboeken* van de schepenbank vermelden tal van overtredingen op dat vlak. Zelfs het verzamelen van eikels door op de takken te slaan – het 'eksteren op de eijcke boemen' – was verboden. Een (gewapende) boswachter hield daar toezicht op.

Rik Palmans

In Memoriam

Ons lid **Edy Naelaerts**, weduwnaar van Minneke Janssen, geboren te Sint-Martens-Voeren op 29 mei 1926, is zachtjes van ons heengegaan te Deurne op 3 januari 2022.

Velen van ons zullen zich hem nog wel herinneren van de presentatie van *d'r Koeënwoof* in de lagere school van de Plank enkele jaren geleden. Hij gaf toen, reeds op hoge leeftijd, een mooie en gedreven uitleg over de oprichting van de school (ook te lezen in KW nr 38) en de quarantainestallen er tegenover, waar hij opgroeide als kind van de beheerder van die stallen.

Zelf heb ik hem al vroeg leren kennen toen ze alle jaren de zomervakantie doorbrachten op de Varnhoeve van de Plank. Hij maakte steeds een zeer sympathieke indruk op mij. Zachtaardig, begripvol en behulpzaam, een echte heer.

Joep Buysen

Voerense spreekwoorden en gezegden in de Limburg-almenak

Voor het eerst ook Voerense spreekwoorden en uitdrukkingen in de Limburg Almenak!

Elk jaar opnieuw verschijnt er bij Veldeke Bels(j) Limburg een scheurkalender met op elk blaadje een spreekwoord in een van de dialecten van Belgisch-Limburg. Ook op de achterkant staan er korte teksten: aforismen, grappen, … Deze uitgave bevat nu ook een aantal Voerense spreekwoorden en uitdrukkingen dankzij de medewerking van Heem en Natuur Voeren:

Wie ouwer d'r bok, wie heller 't haoën.

Hoe ouder de bok, hoe harder de hoorn.

= Hoe ouder iemand is, hoe eigenwijzer, standvastiger, onverzettelijker die is.

André Roemers, Teuven

Doe has 'n kragk of die kies 'n kragk.

Je hebt een krakkemikkige of je krijgt een krakkemikkige.

= Vroeg of laat krijgt iedereen zijn hulpbehoevende.

José Lemmens, Sint-Martens-Voeren

Alles mit maote zaat d'r sjnieder en hae heef de vrouw mit d'r meter op d'r zak.

Alles met mate zei de kleermaker en hij sloeg zijn vrouw met de meter op haar lijf.

Egide Nijssen, Schilberg

Verrèk mer in 'ne maelzak, da gees te gepoejerd nao de hel.

Ga maar dood in een meelzak, dan ga je gepoederd naar de hel.

= Zware verwensing, val dood.

Victor Walpot, Moelingen

Mich teunks, doe sjtees op 'n goj wei.

Me dunkt, jij staat op een goede wei.

= Je hebt goed te eten, je bent dikker geworden.

Julien Geelen, Sint-Pieters-Voeren

Wens te bie d'r hoond sjlöps, dan vings te de vluë.

Als je bij de hond slaapt, dan vang je de vlooien, loop je de vlooien op.

= Slapen onder één deken, geeft dezelfde streken.

Frits Janssen, De Plank

Deze Limburg-almenak is ondertussen toe aan zijn 21ste jaargang, dankzij het monnikenwerk van redacteur Theo Van Dael. Hij kost 10 euro, exclusief verzendingskosten. Je kan hem bestellen via gust.caelen@telenet.be of eventueel ook via 0471/481 035.

Joep Buysen

Staat er op de eerste pagina **een rood kruisje bij je adres**? Dan is het tijd om je lidgeld voor 2022 te betalen.

Maak **€ 15,00** – meer mag natuurlijk ook – over op onze bankrekening BE10 7353 5203 4004

met vermelding 'lidgeld 2021'.

Ook wie nog geen (steunend) lid is, kan op deze manier lid worden.
Stuur dan ook een e-mail met je naam en adresgegevens naar joep@heemennatuurvoeren.be. Dan kunnen we je via die weg uitnodigen voor activiteiten die we organiseren.

Voor alle duidelijkheid: dit bericht heeft betrekking op het lidmaatschap van Heem en Natuur Voeren. Voerense Natuurpuntleden krijgen ook dit Blaedsje, maar niet het jaarboek, D'r Koeënwoof.